

LESZ-E HÁBORÚ AZ EGYESÜLT
ÁLLAMOK ÉS ÉSZAK-KOREA
KÖZÖTT?

VOTES INFANTILI:
LEVINNÉ 16 ÉVRE A VÁLASZTÓI
KORHATÁRT AZ LMP

AZ ORBÁN-KORMÁNY ÉS
A MULTIK: MŐRESRE TANÍJÁK
VAGY TÁMOGATJÁK ŐKET?

TÖRZSI HÁBORÚK ÉS ANYÁZÁS
HELYETT: MEGVÉDI
PROGRAMJÁT A MOMENTUM

POLITIKAI-KULTURÁLIS HETILAP | WWW.MAGYARNARANC.S.HU

XXIX. ÉVFOLYAM 44. SZÁM | 2017. NOVEMBER 2. | ÁRA 599 FT | ÉVES ELŐFIZETŐKNEK 390 FT

MAGYAR NARANC.S

Interjúk Csáki Judit a Marton-ügyről | Ilyen a matróz, ha magyar

Richard Quest (CNN)

Korcsolán Orsolya

Törőcsik Franciska

„Annyi
disznóság
történik
ebben
az országban”

Karafiáth Orsolya

közszereplésről,
a családjáról
és az alkoholról

KÖLTŐI ANNA KÖRHÁZ

A multik és az állami támogatások

„Mindenki elmegy a falig”

Három évig kellett pereskednie Szél Bernadettnek, az LMP miniszterelnök-jelöltjének, hogy megtudhassa, mely multik kaptak adókedvezményeket a magyar kormánytól 2012 és 2014 között. De miért titkolózik a kormányzat?

■ Öt multinacionális cég osztozott 80 milliárd forintnyi adókedvezményen – ez idén augusztusban derült ki, miután a Kúria kimondta, hogy a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) nem hivatkozhat adótitokra, a magyar társadalomnak joga van megtudni, mely cégek profitálnak a társasági adó után járó adókedvezményből. Az összeg felét, közel 40 milliárd forint kedvezményt az Audi Hungária Motor Kft. tudja lehívni. Hogy ez hány évre szól, azt viszont továbbra sem tudjuk, mivel az NGM nem válaszolt a kérdéseinkre. (És az LMP-nek kiadott adatok alapján sem világos, le kell-e vonni ezekből az összegekből másfajta, közvetlenül készpénzben juttatott támogatásokat.) Az elmúlt évek tapasztalatai alapján az Audi eleve nem sok társasági adót fizet: 2011-ig teljes társaságiadó-mentességet élvezett (amit még az első Orbán-kormány hosszabbított meg), de tavaly is nulla forint volt a tao-ja. Az *Mfor.hu* szerint a legnagyobb autógyártók az említett két évben szintén jóval az effektív adókulcs alatt fizettek: 2013-ban 133 milliárd forint adózás előtti eredmény után 1,2 milliárd forint társasági adót, 2014-ben pedig 138 milliárd forint után 2,9 milliárdot (ebből az Audi 93 milliárd után 401 milliót).

A 80 milliárdos adókedvezmény másik felén a Hankook és a Bridgestone gumigyártók, a Hamburger Hungaria Erőmű Kft. és a ZF Lenksysteme autópári beszállító osztozott.

A Hankooknak például 56,7 milliárd forint adózás előtti bevétel után 10,7 milliárd forint társasági adót kellett volna fizetnie, ám a kedvezmények lehívása után ez lement 2,2 milliárdra.

Az összegek egyáltalán nem kirívóak a 2010 előtti időszak gyakorlatához képest sem. „Nyilvánvalóan hazai érdek, hogy a nagy cégek itt legyenek, az itteni Audi például a magyar GDP 1-1,5 százalékát adja” – mondja Vámosi-Nagy Szabolcs, az Ernst & Young adószakértője, miért elfogadott a gazdasági életben ez a gyakorlat. A külföldi befektetések fontosságát, minden szabadságharcos retorikája ellenére impliciten a magyar kormány is elismerte korábban. Matolcsy György akkori nemzetgazdasági miniszter 2012-ben például kitüntetést is adott az Audinak a 2011-ben több mint 900 millió eurós (280 milliárd forint) beruházással elkészült új gyárrezlegéért. A magyarországi vállalat az 1993-as alapítása óta 8,3 milliárd euró (azaz több mint 2500 milliárd forint) értékű beruházást valósított meg. „Minden ország hozzájárul a nagy munkahelyteremtő beruházásokhoz. Szlovákia például azért kapta meg nemrégiben a nagyszombati Peugeot-gyárat, mert többet ajánlott, mint Magyarország” – folytatja Vámosi-Nagy Szabolcs. Más szakértők hozzáteszik, hogy mivel a magyar társasági adót az idén 9 százalékra csökkentették – ami párját ritkítja az EU-ban –, eleve nem szabad nagy bevételeket remélni ettől az adónem-

től. Varga Mihály tájékoztatása szerint ez az adócsökkentés 145 milliárd forintot von el az államháztartásból – amivel megint az adófizetők kárára kedveztek a multiknak, ugyanis az adócsökkentésből az 500 milliós árbevétel feletti cégek profitáltak a leginkább (a kisebbek társasági adója korábban is csak 10 százalék volt). A Bisnode Magyarország Kft. üzleti adat-szolgáltató tavaly az *Index* felkérésére készített elemzésében már arra jutott, hogy az 500 millió fölött teljesítő cégek adózás előtti eredménye nagyjából 14 ezer milliárd forint, ez után összesen 800 milliárdnyi tao-t fizettek be, azaz jóval alatta maradtak a tavalyig érvényes 19 százalékos effektív adókulcsnak.

„Nemcsak a társasági adó számít, hanem van azon felül személyi jövedelemadó, szociális hozzájárulási adó, társadalombiztosítási járulékok és helyi adó, amelyeknél nem lehet kedvezményt adni. Ráadásul a társasági adó után is csak olyan mértékben adható kedvezmény, amekkorát a tiltott állami támogatásról szóló szabályok megengednek” – teszi hozzá Vámosi-Nagy. Bizonyos cégek élnek az úgynevezett feltételes adómegállapítás lehetőségével, amikor konkrét kialakított összeget fizetnek, és nem a törvény szerinti társasági adókulccsal adóznak – de hogy pontosan mely társaságok ezek, azt adótitokra hivatkozva nem közlik a hatóságok. A GE pedig a növekedési adóhitelnek hála tudta 2 százalék alá csökkenteni a tavalyi társasági adóját – írta az *Átlátszó*.

A különféle adókedvezmények mellett vannak más támogatások is, amelyekkel az állam ide tudja csalogatni a nagybefektetőket. Van közvetlen, vissza nem térítendő támogatások, mint például a 2004 óta létező, egyedi kormánydöntéssel (EKD) megítélhető beruházásösztönző készpénztámogatás, amelyet akkor lehet igénybe venni, ha a támogatott cég

ígéretet tesz adott mértékű munkahelyteremtésre. „Egy újonnan felépülő üzem államilag megtámogatott közművesítést is kaphat, vagy igényelhet átképzési támogatást is a munkásai számára” – hívja fel a figyelmünket Csillag István közgazdász, a Medgyessy-kormány gazdasági minisztere, hozzátéve, hogy az EU-tagság kezdete óta speciális támogatás jár azon cégeknek is, amelyek Magyarországra helyezik át kutatási központjukat, vagy más olyan centrumot üzemeltetnek, ahol idegen nyelven beszélő diplomások dolgoznak. Ilyenkor a kormány a foglalkoztatott diplomások öt évre számított bérének 8 százalékáig támogat átképzést vagy teremt lehetőséget technológiai kiépítésre.

Ilyen eszköz a gyors engedélyezés is. A piacot ismerő forrásunk például arról beszélt, hogy a 2010-es kormányváltást megelőzően a Mercedest úgy sikerült „elcsaklítani Románia elől”, hogy az akkori kormány lehetővé tette, hogy gyorsított eljárásban lehessen engedélyeztetni a nemzetgazdasági és foglalkoztatási szempontból kiemelt jelentőségű befektetéseket. Ilyesfajta „kiemelt jelentőségű” ügyek azóta is voltak szép számmal, tavaly például a Heves megyei Visontán épülő kukoricakeményítőgyáré; a Mészáros Lőrinc nevéhez köthető vállalkozás az élő példája annak, hogy nem feltétlenül kell multinak lenni ahhoz, hogy a kormány ösztönözze valakinek a beruházásait. Ezt a projektet egyedi kormánydöntés nyomán 6,2 milliárd forinttal is megtámogatja az állam – a *kormany.hu*-n található adatok alapján ekkora támogatást általában autógyártók szoktak kapni.

Akár 100 százalék

A multik támogatásának hazánkban közel négy évtizedes gyakorlata van, és az évek alatt kialakultak bizonyos szabályok, amelyek megátolják, hogy a kormányok két kézzel szórják az adófizetői pénzeket. „Magyarország volt a szocialista táborban az első olyan ország, amely lehetővé tette a külföldi tőke letelepedését. Az 1979-től 2004-ig tartó időszakban az adókedvezmény volt a legfőbb eszköz, és nem egyszer előfordult a 100 százalékos (mármint a befektetett összeg egészével megegyező – a szerk.) adókedvezmény is. Az ebben az időszakban Magyarországra érkező cégek számolhattak azzal, hogy ha egy másik cég kapott kedvezményt, akkor azt maguk is ki tudják „zsarolni”. Ezeket az adókedvezményeket viszont az uniós tagság után nem lehetett fenntartani – magyarázza a *Narancs*nak Csillag István. – Az uniós előírás szerint transzparens módon, nyilvános jogszabályban kell megha-

tározni, hogy mekkora lehet az adókedvezmény a tőkebefektetéshez mérten, vagy a letelepedéshez adott technikai támogatás.” Ezek úgynevezett támogatási intenzitása Magyarországon jelenleg – a régió fejlettségétől függően – 25 és 50 százalék között mozog; Budapesten és Pest megye egy részén viszont, éppen a jó kondíciók miatt, nem vehető igénybe. Ezért választotta az Apollo Tyres Gyöngyöst, illetve később Gyöngyöshalászt, a Mercedes pedig Kecskemétet; ezek a helyek a támogatott régió szélén vannak, de viszonylag közel is a fővároshoz. Az 50 százalékos támogatási intenzi-

kon vették az uniós biztosok”, hogy nemzetgazdasági miniszterként Matolcsy György „el-felejtett” engedélyt kérni az Audinak nyújtott támogatások egy részére.

A multik mőresre tanítása

Mivel van egy az unió által meghatározott plafon, a támogatások összértékében nem is érdemes nagyon különbségeket keresni. „Ebben mindenki elmegy a falig, mi is így tettünk annak idején. A támogatási intenzitásnak tehát mindenki a maximumát kapta, és vita csak

EZZEL A GUMIVAL KORÁBBAN KÓKA JÁNOS JÁTSZOTT

tás, amit jelenleg az ország déli és keleti régióiban lehet igénybe venni, például azt jelenti, hogy a befektetési összeg első 50 millió eurójának felét, a második 50 milliónak a negyedét, a harmadiknak pedig 17 százalékát tehetik ki összesen az állami támogatások. Egy 200 millió eurós befektetésnél tehát 54,5 millió euró (azaz nagyjából 27 százalék) lehet a támogatások összértéke, míg ugyanebben a régióban egy 1 milliárd eurós befektetés után nagyjából 19 százalék lehet a maximum, amit az állam adhat. „E fölé nem lehet menni, hiszen az rögtön kötelezettségességi eljárásokat és visszafizetéseket vonna maga után” – fogalmazott Garamhegyi Ábel, a Cellum Global Zrt. operatív vezérigazgató-helyettese, egykori nemzetközi gazdasági kapcsolatokért felelős államtitkár. Ráadásul 100 millió eurónál (31 milliárd forint) nagyobb értékű beruházás támogatásához kötelezően ki kell kérni Brüsszel engedélyét is. A *Népszava* úgy tudja, hogy Brüsszel eddig még egyszer sem tagadta meg a magyar kormánytól EKD-s készpénztámogatásokat, illetve adókedvezmények nyújtását, bár azt „zo-

arról volt, hogy mindezt milyen arányban szeretné megkapni a különböző támogatási nemek közül. Az adókedvezményt a befektetők nem annyira szeretik, hiszen azok lehívásához először nyereséget kell produkálni. A kormányok viszont érthető módon ezt a megoldást részesítik előnyben” – mondja Garamhegyi, aki szerint nincs is értelme megtagadni az adható adókedvezmények maximumát, „hiszen olyan beruházásokról van szó, amelyek – ha megvalósulnak – mindenképpen pluszpénzt hoznak az államháztartásnak”. Ennek köszönhető például, hogy a Mercedes és a Hankook végül Románia, illetve Szlovákia helyett a magyarországi beruházás mellett döntött.

De ha ennyire bevett gyakorlattól van szó, akkor a kormány miért titkolta a multinacionális cégeknek nyújtott adókedvezmények adatait? (Miközben az EKD-kről szóló döntések nyilvánosan elérhetőek.) „Pusztán azért, mert ellentmond annak a képnek, amit mutatni szeretne magáról: a saját narratívája szerint ez egy multikat mőresre tanító kormány, amely elveszi a multiktól az extraprofitot, és odaadja

a népek. Ezzel szemben a valóság az, hogy a multik egy részét óriási támogatásban részesíti, tehát az extraprofitjukat növeli – adóforintokból, azaz a néptől elvett pénzből” – írta a *Narancs*nak Heltai László, az LMP gazdaságpolitikai szakszóvivője.

Ezzel pedig eljutottunk ahhoz a vitához, amelyet megfelelő információ hiányában nem tud a magyar társadalom tisztességesen lefolytatni. A Fidesz-kormány például retorikájában multiellenes, ám az ismert adatok szerint bőkezűen osztogatja az állami támogatásokat, csökkenti az adókat, és még azt a keveset is, amit meg kellene a külföldi cégeknek fizetni, kedvezményekkel minimalizálja. A Momentum anyagilag támogatja Raskó György agrár-vállalkozó a Facebookon az uniós fejlesztési és kohéziós támogatásokhoz hasonló fontosságot tulajdonított az állami adókedvezményeknek, miközben Heltai és az LMP kifejezetten ellenzi ezt a gyakorlatot. „Hogy az egyes esetekben a beruházások megvalósultak volna-e adókedvezmény nélkül, nem tudjuk, de azt igen, hogy általánosságban az adókedvezmények és egyedi támogatások nem játszanak döntő szerepet a külföldi tőkebefektetéseknél: sokkal fontosabb tényezők a képzett munkaerő, a bérterhek, az üzleti környezet és infrastruktúra, a közlekedés és a jogbiztonság” – véli Heltai. Ez utóbbit alap forrásaink közül is sokan elismerik, akik azonban jónak tartják a multiknak adott kedvezmények gyakorlatát, bár hozzátesszik, hogy amikor két-három lehetőség közül kell választani, akkor igenis számít, hogy milyen támogatásokat kínál az adott ország a befektetőnek; vagyis, ha az állam esetenként nem nyúl mélyen a zsebébe, akkor bukkantja a külföldi befektetést. Erre csak az lehetne megoldás, ha létezne szabályrendszer, amely meggátolja, hogy a szomszédos országok egymást túllícitálják. Az ENSZ ezredfordulós befektetési elemzése szerint az államok túlnyomó többsége ad valamiféle adókedvezményt a náluk letelepedő befektetőknél. Az Európai Unióban belül ugyan már évtizedekkel ezelőtt elkezdődött az állami támogatások korlátozása, de Németországban ezzel együtt is arról robbant ki vita, hogy nem lehetne-e teljesen beszüntetni e támogatásokat. (A közvetlen kiváltó ok az volt, hogy az állami pénzzel kitömött bochumi Nokia gyár több mint 2 ezer dolgozót tett utcára, hogy az olcsóbb Romániában folytassa működését.)

Az LMP-s Heltai kifogásolja azt is, hogy az autópári beruházások aránya túl nagy a magyar gazdaságban, a nekik juttatott támogatások is aránytalanok, „miközben ez az egyik leginkább válságérzékeny ágazat a világgazdaságban”. Mások ezzel szemben úgy tartják, nem autógyártókból van sok, hanem a másfajta befektetőből kevés: Magyarországra ugyanis az elmúlt években alig áramlott friss

KI KÖLT TÖBBET?

Ha abból indulunk ki, hogy mindenki a maximálisan adható támogatást ajánlja a beruházni szándékozóknak (az adókedvezményekről szóló nyilvános adatok hiányában ezt nem tudjuk teljes bizonyossággal kijelenteni), akkor csakis az EKD-s képzéztámogatások összegei alapján tudjuk összehasonlítani, mely kormányok voltak bőkezűek a multikkal. Nemrég a *24.hu* is megvizsgálta ezt, és arra jutott, hogy a 2010 előtti kormányok 73 EKD-s döntéssel összesen 130 milliárd forinttal támogatták 30 ezer új álláshely létrejöttét. Ezzel szemben az Orbán-kormány 2011 óta 27,5 ezer munkahelyért 189 milliárd forintot fizetett. Vagyis a szocialista kormányok idején egy új munkahely létrejötte átlagosan 4,3 millió forintba került, a Fidesz alatt 6,8 millióba. A 159 támogatásból mindössze 19 ment magyar cégnek. Az Audi például az elmúlt évtizedben öt részletben több mint 28 milliárd forint készpénztámogatáshoz jutott.

Az EKD keretében megajánlott támogatásokról a Nemzeti Befektetési Ügynökség (HIPA) dönt, amely összeveti a támogatás értékét a becsült adókkal és járulékokkal, és elvben akkor hagyja jóvá a támogatást, ha a várható pluszbevételek az ötéves megtérülési időszak alatt meghaladják a kiadások értékét. A döntés-előkészítő előterjesztések minősített iratnak számítanak, és „szabadon nem betekinthetők” – írta még az NGM 2013-ban Volner János jobbikos képviselő kérdésére.

tőke, a kormány a gazdaságpolitikájával leépítette a szolgáltatószektort, és az alacsony, közepes munkabérré építő beruházásokat támogatta. A *portfolio.hu* viszont egy korábbi elemzésében amellett érvelt, hogy az „igen erősen ciklikus autópáron belül 10-15 éve egész jó portfóliót sikerült kikapnunk magunknak, amely válságban sem teljesít olyan rosszul”. Az Európai Bizottság becslése szerint egy-egy új feldolgozóipari munkahely akár két másik munkahely létrejöttét is elősegítheti más szektorokban.

Mindenesetre, ha Magyarország tartós GDP-növekedést szeretne elérni, akkor a jobb mutatókat a fogyasztás és az export növekedésétől, valamint a beruházásoktól várhatja. A fogyasztás csak akkor nőhet, ha van mit költeni, míg exportszámaink akkor javulnak, ha a gyártási kapacitások nőnek – vagyis a beruházások ösztönzése érdeke Magyarországnak. Az viszont nem mindegy, hogy mindez miként történik; a támogatások, adókedvezmények és egyéb befektetési ösztönzők szétzilálhatják a piacot, hozzájárulhatnak a környezetvédelmi szabályozás fellazításához, vagy oda vezethetnek, hogy szomszédos országok egymást túl

A pénzek nagy része utófinanszírozás, tehát nem előlegezi meg az állam a multik befektetéseit, és arra is lehetőség van, hogy a támogatást megvonják, vagy akár visszakérjék a befektetőtől – bár erre nem nagyon van példa. A támogatási rendszert ismerő forrásunk elmondta, a nagyvállalatok figyelnek arra, hogy a papírmunkával minden rendben legyen, és számla ne maradjon rendezetlenül. A Volnernek küldött tájékoztatás is annyit említ, hogy az átképzési támogatások összegéből három cégnek összesen 24 millió forintot kellett visszafizetnie.

A Fidesz-kormány tettei és retorikája közötti különbséget jól illusztrálja a Heves megyében épült Apollo Tyres gyár esete is. Az indiai gumigyártó eredetileg Gyöngyösre tervezett telephelyét 2008-ban az akkor ellenzékben lévő helyi Fidesz úgy fúrta meg, hogy a várható környezeti károkat hivatkozva népszavazást kezdeményezett a 200 millió eurós (62 milliárd forintos) befektetésről, mire a cég inkább elállt a tervtől. Négy év múlva aztán a Fidesz kormányzati pozícióból kiemelt beruházássá minősítette a cég pár kilométerrel arrébb, Gyöngyöshalászon 475 millió euróból (146 milliárd forint) épülő abroncsgyárát. Sőt, maga a Nemzetgazdasági Minisztérium dicsekedett el vele, hogy 29 milliárd forint támogatást nyújt az Apollónak, amelyből 16 milliárd a közvetlen készpénztámogatás.

ígérve rontják az egyes befektetések társadalmi hasznát.

A Stockholm School of Economics két kutatója, Magnus Blomström és Ari Kokko a *Center for Economic Policy* gondozásában megjelent közös tanulmányban arra jutott, hogy a befektetési támogatások önmagukban nem vezetnek a nemzeti jólét növekedéséhez. Egy befektetés akkor fejt ki jótékony hatásait, ha van technológiatranszfer, és a külföldi cégek integrálódnak a befogadó gazdaságba – például azzal, hogy helyi beszállítókkal dolgoznak, helyi, jól képzett munkaerővel dolgoznak. Ennek egyelőre nem látszik sok jele – írja a közép-európai hatásokat vizsgáló tanulmányában Tomáš Havránek cseh közgazdász; és e megállapítás Magyarországra sokkal inkább áll, mint a szomszédainkra, hiszen a magyar kormány alapvetően az olcsó munkaerőre építi hazánk tökevonzó erejét. Ha a jövőben nőnek is a bérek, az sokkal inkább az Orbán-kormány elhízázott gazdaságpolitikája miatt kívándorolt százezrek miatti munkaerőhiánynak lesz köszönhető.

B. Simon Krisztián
Közreműködött: Rácz Tibor